

УДК 821.161.2+908(477.41)

Юхименко Наталія Олександрівна

старший науковий співробітник

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

Юхименко Наталия Александровна

старший научный сотрудник

Национальный историко-этнографический заповедник «Переяслав»

Yukhymenko Nataliia

Senior Scientific Researcher

National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav»

**ОЛЕКСАНДР МАКАРОВИЧ ЛОЙКО – ІСТОРИК, КРАЄЗНАВЕЦЬ,
ПОЕТ**

**АЛЕКСАНДР МАКАРОВИЧ ЛОЙКО – ІСТОРИК, КРАЄВЕД, ПОЕТ
OLEKSANDR MAKAROVYCH LOYKO – HISTORIAN, LOCAL
SCIENTIST, POET**

***Анотація.** Стаття присвячена історику та краєзнавцю, досліднику минувшини Поліського краю Лойку Олександрю Макаровичу. Розглядаються фрагменти біографії дослідника, його краєзнавча та літературна діяльність. Основну увагу акцентовано на найважливіших складових інтересів краєзнавця, його внеску у вивчення та збереження минулого краю.*

***Ключові слова:** краєзнавець, дослідження, Київське Полісся, Поліський район.*

***Аннотация.** Статья посвящена историку и краеведу, исследователю прошлого Полесского края Лойко Александру Макаровичу. Рассматриваются фрагменты биографии исследователя, его*

краеведческая и литературная деятельность. Основное внимание акцентировано на важнейших составляющих интересов краеведа, его вклада в изучение и сохранение прошлого края.

Ключевые слова: *краевед, исследования, Киевское Полесье, Полесский район.*

Summary. *Article is devoted to Alexander Makarovich Loiko – researcher of Polisia region’s past. Fragments of the researcher’s biography, his local lore and literary activity are considered. The main attention is focused on the most important components of the interests of the local historian, his contribution to the study and preservation of the past of the region.*

Key words: *local historian, researches, Kyiv Polissia, Polissia district.*

Постановка проблеми. В контексті дослідження історії Полісся виникає необхідність переосмислення ролі особи в історії, вивчення творчих здобутків неординарних особистостей, умов формування їхнього світогляду, життєвих позицій та їх впливу на культурно-історичні процеси. Саме тому є зрозумілою актуальність дослідження життєвого шляху, наукових та творчих надбань Олександра Макаровича Лойка – історика, краєзнавця, поета, який багато часу присвятив вивченню історії Київського Полісся, зокрема Поліського району Київської області.

Посилюється актуальність тим, що після аварії на Чорнобильській атомній електростанції, що сталася 26 квітня 1986 року, важливим є виявити, зафіксувати і зберегти все те, що стосується життя поліщуків, а Олександр Лойко жив і працював в Поліському районі Київської області, який внаслідок аварії зазнав значного радіаційного забруднення.

Аналіз друкованих джерел засвідчив, що життєвий шлях, науковий та творчий доробок не були об’єктом спеціального дослідження, а тому залишаються маловивченими та невідомими широкому загалу. Біографічні

дані та краєзнавча діяльність згадувалися фрагментарно в контексті дослідження історії Поліського району Київської області.

Метою статті є висвітлення основних віх життєвого шляху, краєзнавчої та літературної діяльності Олександра Макаровича Лойка.

Виклад основного матеріалу. Народився Олександр Макарович Лойко 1938 року в селі Дуброва Наровлянського району Гомельської області Республіки Білорусь. Корені сім'ї Лойків походять з України. Його предки мешкали на території нинішньої Житомирської області, але під час сталинської аграрної реформи 1906 року, придбали землю в межах сучасної Гомельської області, переселились туди, де проживали тривалий час. Там же Олександр Лойко народився, провів своє дитинство, жив і працював. Закінчив Могильовське культурно-освітнє училище та історичний факультет Могильовського державного педагогічного інституту. Працював культпрацівником, вчителем історії та музики в школах Білорусії. Весь цей час поряд з Олександром Лойком була дружина - Надія Сергіївна.

У 1980 році вони повернулися до України на батьківщину Надії Сергіївни в село Радинка Поліського району, де Олександр Лойко працював вчителем історії, а згодом директором середньої школи в селі Стещино та завідувачим відділу культури Поліського району [2, с. 3].

В кінці 80-х років ХХ ст. в Поліському районі активізується краєзнавча робота, посилюється інтерес учнів і вчителів до історичного минулого краю, його культурних традицій та регіональних особливостей. Школи стають осередками краєзнавчих досліджень.

Працюючи в Радинській школі, Олександр Макарович значну увагу приділяв вивченню історії рідного краю, прищеплював учням любов до малої батьківщини, проводив роботу по збиранню і збереженню краєзнавчих матеріалів, вчив берегти і примножувати надбання попередніх поколінь. Результатом такої роботи вчителів та учнів під керівництвом

Олександра Лойка стало відкриття в 1990 році шкільного історико-краєзнавчого музею. Ця подія була приурочена до дев'яносторіччя школи.

Історико-краєзнавчі музеї також діяли у Вовчківській та Красятицькій школах.

9 травня 1991 року історико-краєзнавчий музей було відкрито в с/т Поліське. Як писала районна газета, ініціаторами його створення стали краєзнавець, ентузіаст музейної справи, вчитель Поліської середньої школи № 2 Марія Онищук та заступник завідуючого районним відділом освіти Г. Варакіна. Їх стараннями в музеї було зібрано змістовний документальний матеріал [5, с. 436].

В 1993 році, у зв'язку з відселенням значної кількості населення Поліського, районною радою було прийнято рішення про передачу фондів Поліського музею Радинському історико-краєзнавчому музею, який тоді знаходився в приміщенні Радинської середньої школи.

«З метою збору та увічнення історичних матеріалів з життя нашого району головою районної держадміністрації було видано розпорядження від 20.12.1999 року № 342 «Про утворення музею Поліського району». Тому 1 січня 2000 року на базі Будинку культури села Радинка створено музей Поліського району. Директором районного музею призначено Олександра Макаровича Лойка. Так інформувала читачів газета «Новини Полісся» [5, с. 438].

У вільний час Олександр Лойко любив займатися археологією, нумізматикою, музикою, літературою.

Особливим захопленням була археологія. З власної ініціативи він проводив дослідження на території Поліського району, зокрема, були вивчені городища, які розташовані біля сіл Бовище, Діброва, Радинка та виявлені матеріальні рештки діяльності людини. За результатами досліджень городища поблизу села Радинка, Олександром Макаровичем був виготовлений його макет. Також на території району були виявлені такі

археологічні матеріали, як ножовидні пластини, проколки, фрагменти керамічного ліпного посуду.

Макет городища та стенд «Неолітичні пам'ятки» з археологічною колекцією, що була зібрана на території Поліського району передані автором в Музей пам'яті Поліського району Київської області, що діє в системі Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» в місті Переяславі Київської області [1, с. 22].

Олександр Макарович відомий як поет-пісняр, музикант, прозаїк. Друкувався в періодичних виданнях Білорусії та України. Змалку Олександр Лойко зростав з піснями, які наспівувала мати. Вони глибоко запали в душу і супроводжували все життя. Любов до пісні він прищепив і членам своєї родини – дружині, дітям та онукам. В селі сім'ю Лойків знали як творчу та талановиту, жодне свято не проходило без їх допомоги. А коли вони були запрошені в місто Київ на телепередачу «Надвечір'я», де виступили з власною піснею «Дружна сім'я», односельці з нетерпінням чекали їх виступу біля екранів телевізорів.

Серед численного репертуару пісень написаних Олександром Макаровичем особливе місце займали дитячі пісеньки. Цікавою є пісня-гра «Веселка», яка була створена коли він працював музичним керівником у дитячому садку. Дітям вона дуже подобалася, так як слова пісні близькі до мовлення дитячого віку і легко запам'ятовувалися [3, с. 47].

Відпочинок в місті Євпаторії у санаторії «Родничок» надихнув Олександра Макаровича на створення пісні «Родничок», де оспівувався райський відпочинок для дітей [3, с. 21]. Її слова – це слова подяки санаторію за тепле південне сонце, за цілющу морську воду, за чисте повітря, за турботу і посмішку обслуговуючого персоналу, за коло вірних друзів, з якими вів задумливу розмову [3, с. 47].

Будучи дитиною війни, Олександр Лойко присвятив окремі твори темі Другої світової війни. Оминути цю тему йому не дозволила пам'ять

дитинства. Загинуло багато рідних йому людей. Серед них – батько Макар Кирилович, рідний дядько Герой Радянського Союзу Корзун Андрій Григорович, односельці. Пам'ять про них залишилась в піснях і оповіданнях [3, с. 29].

Також Олександр Макарович порушує тему Чорнобильської катастрофи. Його пісні пронизані тугою за рідним краєм, куди вже більше не повернуться люди. В них оспівуються осиротілі села, які заростають бур'янами, лісом, гинуть, відходять у небуття. Не війна, а мирний атом вигнав людей із рідних домівок, змусив залишити могили їх батьків, дідів і прадідів. Рядки поезії не залишають байдужими жодного поліщука-переселенця. Читаючи їх кожен зі сльозами на очах згадує свою Малу Батьківщину [3, с. 28].

За ініціативи та сприяння Київського обласного товариства «Поліське земляцтво» були видані книги Олександра Лойка «Ехо поколень» в 3-х книгах (про життя селян Полісся), «Нариси з археології Київського Полісся», «Слов'янський лад» (Поліські наспіви), збірка поем «Погляд у минуле», присвячена 600-річчю заснування смт Поліське.

За значний творчий доробок, що сприяє збереженню пам'яті про рідний край, правлінням Київського обласного товариства «Поліське земляцтво» Олександр Макарович був нагороджений знаком «Патріот Поліського краю» [1, с. 196].

У 2016 році за значні особисті заслуги у становленні незалежної України, утвердженні її суверенітету та зміцненні міжнародного авторитету, вагомий внесок у державне будівництво, соціально-економічний, культурно-освітній розвиток, активну громадсько-політичну діяльність, сумлінне та бездоганне служіння Українському народу Олександр Лойко був нагороджений відзнакою Президента України - ювілейною медаллю «25 років незалежності України».

У 78 років Олександр Лойко залишився на самоті, померла дружина і двоє дорослих дітей. Щоб уникнути спокуси вкоротити собі життя, продав рушницю, що зберігалася в сейфі і засів за літературу. Писав про Полісся і людей. «Вся моя сім'я лежить в землі цього краю. Тому я до кінця своїх днів не залишу Поліської землі» [4].

Завершив свій земний шлях Олександр Макарович Лойко в 2017 році. Похований у селі Радинка Поліського району Київської області.

Висновки. Олександр Лойко хоч народився та жив певний час за межами України проте, потрапивши до Поліського району Київської області, прикипів до нього всім серцем. Вся його робота у школі, а пізніше у музеї була спрямована на дослідження та збереження історії краю, а також передачу нащадкам кращих надбань регіональної та національної культури, що були створені попередніми поколіннями.

Література

1. Лойко О. Нариси з археології Київського Полісся (Поліський район) / Олександр Лойко. Переяслав-Хмельницький: ПП "СКД", 2012. 64 с.
2. Лойко О. Погляд у минуле. Переяслав-Хмельницький / Олександр Лойко. Переяслав-Хмельницький: ПП "СКД", 2017. 40 с.
3. Лойко О. Слов'янський лад (Поліські наспіви). Збірник пісень / Олександр Лойко. Переяслав-Хмельницький: ПП "СКД", 2014. 84 с.
4. Ракович В. Пісня надихає на життя [Електронний ресурс] / Валентина Ракович // Сільські вісті. 2017. URL: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19450/print.php?n=34418>.
5. Смовж П. Біль наш і гордість – Полісся. Нариси з історії та про славних людей Поліського району Київської області / Павло Смовж. Іванків: Полісся-телепресінформ, 2003. 592 с.